

Kamil Weber

Uniwersytet Opolski

ORCID: 0000-0002-6904-0073

Funkcjonowanie instytucji i mechanizmów politycznych Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w teorii oraz w praktyce

Functioning of institutions and political mechanisms of the Democratic People's Republic of Korea in theory and in the reality

Słowa kluczowe: Korea Północna, Kim Jong-un, system polityczny, Najwyższe Zgromadzenie Ludowe

Keywords: North Korea, Kim Jong-un, political system, Supreme People's Assembly

Streszczenie

Korea Północna zazwyczaj postrzegana jest jako najbardziej totalitarne państwo świata. Należy jednak zauważyć, że wbrew stereotypowym przekonaniom, przynajmniej w teorii obowiązują tam demokratyczne prawa i możliwości prowadzenia aktywności politycznej, podobne do tych, które obowiązują w kulturze świata Zachodu. Artykuł ukazuje zatem – m.in. na podstawie analizy tekstu północnokoreańskiej konstytucji – w jaki sposób powinny funkcjonować tamtejsze instytucje oraz mechanizmy działania systemu politycznego. Opisane zostanie jednak również to, czy regulacje prawne mają tam przełożenie na stan faktyczny. Kolejno scharakteryzowane zostaną wobec tego: źródła obecnego systemu politycznego KRLD, dotyczące go zapisy północnokoreańskiej konstytucji, funkcjonowanie podstawowych instytucji politycznych oraz zauważalne w tym względzie w ostatnich latach zmiany, jak też – działanie samorządów i to, czy mogą one stać się zaczątkiem ważnych zmian w tym kraju. Analiza obecnej sytuacji w tym zakresie, jak też charakterystyka pozostałych wymienionych zagadnień, może pozwolić na ocenę potencjalnych możliwości rozwoju niezależnej działalności politycznej i umacniania tam świadomości obywatelskiej.

Abstract

North Korea is usually perceived as the most totalitarian country in the world. It should be noted, however, that contrary to stereotypical beliefs, at least in theory there are democratic laws and possibilities of conducting political activity, similar to those that apply to the culture

of the Western world. The article therefore shows – among others based on the analysis of the text of North Korean constitution – how should the institutions and the mechanisms of the political system work there. However, it will also be also described whether legal regulations translate into reality under the rule of Kim Jong-un. Therefore, the article will show in turn the following: the sources of the current DPRK's political system, content of articles about it from the North Korean constitution, the functioning of basic political institutions and the changes that have been noticeable in recent years, as well as the action of local governments and whether it may become the beginning of important changes in this country in the future. An analysis of the current situation in this aspect, as well as the characterization of the other issues listed above, may allow the assessment of potential opportunities for the development of independent political activity and the strengthening of civic awareness there.

Wprowadzenie

Polityka Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (KRLD) od dziesięcioleci postrzegana jest jako pochodna decyzji przywódcy, który w danym czasie rządzi w Pjongjang. Ma on posiadać na nią pełny i niezależny wpływ. Rzeczywiście, bez względu na to czy dany okres sprawowania władzy traktować tam jako bardziej autorytarny czy totalitarny, kluczowe znaczenie dla działań tego kraju ma jednostka, czyli dany przedstawiciel rodziny Kimów. Analizując tamtejszą konstytucję można jednak stwierdzić, że formalnie północnokoreański system polityczny wykazuje sporo cech charakterystycznych dla ustrojów opartych na zasadach demokracji. Należy wymienić tutaj chociażby zapisy o funkcjonowaniu Najwyższego Zgromadzenia Ludowego (NZL) czyli tamtejszego parlamentu, mającego pełnić funkcję instytucji reprezentującej interesy i poglądy narodu. Można również przywołać artykuły opisujące zasady działania samorządu terytorialnego oraz gwarantujące swobody obywatelskie, takie jak wolność słowa, zgromadzeń i działalności politycznej.

Zasady funkcjonowania systemu politycznego Korei Północnej są niestety rzadko analizowane i istnieje na ten temat stosunkowo skromna literatura źródłowa. Na polskim gruncie badawczym wyróżniają się w tym zakresie publikacje Nicolasa Levi. Warto jednak szczegółowo prześledzić sposób, w jaki teoretycznie tamtejsze instytucje polityczne powinny pracować i zastanowić się, w jakim stopniu obecnie ma to swoje przełożenie na stan faktyczny. Kolejno scharakteryzowane zostaną: źródła obecnego systemu politycznego KRLD, dotyczące go zapisy północnokoreańskiej konstytucji, funkcjonowanie podstawowych instytucji

politycznych oraz zauważalne w tym względzie w ostatnich latach zmiany, jak też – działanie samorządów i to, czy mogą one stać się zaczątkiem ważnych zmian w tym kraju. Analiza obecnej sytuacji w tym zakresie, jak też charakterystyka pozostałych wymienionych zagadnień, może pozwolić na ocenę potencjalnych możliwości rozwoju niezależnej działalności politycznej i umacniania świadomości obywatelskiej w państwie uznawanym często za najbardziej totalitarne na świecie.

Zarys źródeł ukształtowania się obecnego systemu politycznego

Na zbudowanie systemu, w którym już pierwszy przywódca KRLD – Kim Il-sung pełnił niezwykle znaczącą rolę miało wpływ kilka czynników. Można wymienić wśród nich brak rozwiniętej kultury politycznej w północnokoreańskim społeczeństwie, panowanie stosunków feudalnych i patriarchalnych oraz brak instytucji zdolnych do przeciwstawienia się zdominowaniu przez władze wszystkich sfer życia. W broszurze *Yuil*, która w 1967 r. została wydana dla członków rządzącej Partii Pracy Korei (PPK) widać było początki rodzenia się kultu wodza. Była w niej mowa m.in. o tym, że całe społeczeństwo musi działać zgodnie z ideą Kim Il-sunga, a jego autorytet musi być absolutny. Wszystkie jego polecenia miały być traktowane jako światłe nakazy. Wewnątrz partii, armii i w narodzie miała być utrzymywana zdecydowana dyscyplina, aby wszyscy obywatele mogli funkcjonować pod jego wodzą¹.

Od wieków w Korei struktury władzy politycznej funkcjonowały niezależnie od społeczeństwa. Wobec tego, walka o swoje prawa i postulaty była nierealna. Tradycji takiego sprawowania rządów upatruje się zwłaszcza w okresie panowania dynastii Chosun, kierowanej przez władców konfucjańskich oraz wąską klasę szlachecką – *Yangban*. Ich współczesnych odpowiedników upatruje się w przedstawicielach rodziny Kimów oraz elicie partyjnej². Rzeczywiście należy zauważyć, że pomimo zawartych w konstytucji demokratycznych mechanizmów sprawowania rządów, władza w Korei Północnej jest bardzo mocno powiązana z dynastią Kimów. Przykładowo od 1993 r. żona Kim Il-sunga – Kim Song-ae była członkinią Komitetu Centralnego PPK, członkinią stałego komitetu w ramach Najwyższego Zgromadzenia Ludowego oraz deputowaną do tej instytucji. Córka Kim Il-sunga – Kim Kyong-hui była członkinią Komitetu Centralnego PPK i posłanką w ramach NZL. Zięć ówczesnego przywódcy czyli Jang Song-thaek również należał do Komitetu Centralnego PPK oraz zasiadał w NZL. Zmarły w 1991 r. szwagier Kim Il-sunga – Ho Tam był członkiem Komitetu

¹ N. Levi, *System polityczny Korei Północnej. Aspekty kulturowe*, Warszawa 2013, s. 46.

² Tamże, s. 29.

Centralnego PPK, Biura Politycznego, przewodniczącym komitetu ds. zagranicznych w ramach NZL, jego deputowanym i przewodniczącym komitetu ds. pokojowego zjednoczenia ojczyzny³. W kolejnych dekadach m.in. dzięki działaniom propagandowym prowadzonym na szeroką skalę, możliwe było podtrzymywanie podobnego modelu rządów nawet po sukcesji władzy. W epoce rządów Kim Jong-una członkowie jego rodziny nadal piastują wiele ważnych stanowisk, a przede wszystkim jest to widoczne w umacnianiu wpływów jego rodzeństwa. Można w tym kontekście przywołać gwałtowną karierę jego młodszej siostry – Kim Yo-jong, która staje się w ostatnich latach jedną z kluczowych postaci północnokoreańskiej sceny politycznej i często reprezentuje kraj na arenie międzynarodowej.

Wracając jednak do źródeł kształtowania się systemu politycznego KRLD należy zauważyć, że istotne znaczenie w tym zakresie miały także doświadczenia, jakie stały się udziałem Kim Il-sunga podczas jego pobytu w Związku Radzieckim w latach 1941-45. Nicolas Levi określa ustrój, który wykształcił się później w Korei Północnej jako: „stalinizm oparty na narodowym socjalizmie, dyktaturze, militarystyce, izolacjonizmie, manipulującej ideologii i »czerwonym konfucjanizmie«”⁴. Amerykański politolog Adrian Buzo zauważa w tamtejszym systemie dodatkowo takie elementy stalinizmu jak: centralizacja administracji, mobilizacja mas, kult jednostki oraz osobisty model kontroli władzy⁵. Inspiracje Kim Il-sunga scentralizowanym radzieckim systemem politycznym trafiły zatem w Korei Północnej na odpowiedni grunt, uwzględniając umacniane tam przez wieki uwarunkowania kulturowe, jak też doświadczenia historyczne narodu. Po bolesnym okresie japońskiej okupacji Koreańczycy mogli być bowiem podatni na tezy mówiące o potrzebie posiadania silnego władcy chroniącego przed zdominowaniem przez zagranicznych najeźdźców. Mogło to być tolerowane nawet za cenę nadmiernej dominacji rządzących i ograniczania swobód społeczeństwa. Nawet pozostawanie pod rządami srogiej władzy i tak bowiem było dla Koreańczyków z Północy korzystniejsze i łatwiej akceptowalne niż znoszenie represji ze strony okupujących ich ojczyznę Japończyków.

Konstytucja Korei Północnej a demokratyczne prawa i obowiązki obywateli

Po wstępnym scharakteryzowaniu źródeł systemu politycznego Korei Północnej należy przejść do analizy stanu obecnego, a najpierw w tym względzie do szczegółowego przeanalizowania wolności obywatelskich oraz sposobu działania tamtejszych instytucji

³ U.S. Library of Congress, *Government*, www.countrystudies.us/north-korea/55.html, [dostęp: 12.02.2019].

⁴ N. Levi, op. cit., s. 27.

⁵ Ibidem, s. 52.

politycznych. Wbrew powszechnym wyobrażeniom, przynajmniej teoretycznie są one bowiem rozbudowane i przysługują tam uprawnienia charakterystyczne dla państw demokratycznych. Ich opis w głównej mierze będzie opierał się bezpośrednio na analizie tekstu konstytucji KRLD, zaktualizowanej w maju 2016 roku. W jej preambule można spotkać się z zapisem, że jest to kraj socjalistyczny wcielający w życie filozofię *Juche* i opierający się na niej. Kim Il-sung określony jest tam mianem jej twórcy, będącym założycielem i ojcem socjalistycznej Korei. Wśród szeregu zasług przypisuje mu się też uczynienie z Korei Północnej państwa niezależnego na gruncie politycznym, ekonomicznym, kulturalnym oraz militarnym. Według konstytucji, filozofia Kim Il-sunga ma być rozwijana pod przewodnictwem Partii Pracy Korei, a ustawa zasadnicza ma stanowić przełożenie na obowiązujące prawa⁶. W teorii system polityczny Korei Północnej opiera się na zasadzie, że to naród jest władcą państwa, a nie przedmiotem rządzenia⁷. Artykuł czwarty w rozdziale I stwierdza, że niezależność kraju została zdobyta przez ludzi pracy, do których należą robotnicy, rolnicy, żołnierze oraz intelektualiści. Wobec tego, sprawują oni swoją władzę poprzez Najwyższe Zgromadzenie Ludowe i lokalne zgromadzenia na wszystkich poziomach. W kolejnych artykułach powiedziane jest, że wszystkie organy państwowe powinny być zorganizowane i zarządzane zgodnie z zasadą centralizmu demokratycznego. Wybory do organów na każdym szczeblu mają odbywać się na zasadach powszechności, równości, bezpośredniości i tajności. Artykuł siódmy mówi, że osoby wybrane do tych organów muszą mieć silne poczucie więzi ze swoimi wyborcami i w każdej chwili – niezależnie od szczebla – mogą zostać przez wyborców odwołane. Według konstytucji, „ludowe masy pracujące” są włodarzami wszystkiego i cały system państwowy ma służyć właśnie im. Państwo ma zapewniać też poszanowanie i przestrzeganie praw człowieka oraz dążyć do całkowitego zwycięstwa socjalizmu. Artykuł 12. stwierdza, że poprzez dyktaturę demokracji ludowej państwo uchroni niezależność obywateli i system socjalistyczny przed zniszczeniem ze strony wrogich elementów wewnętrznych i zewnętrznych⁸.

Rozdział V opisuje podstawowe prawa i obowiązki obywateli. Zgodnie z artykułem 63., oparte są one na zasadzie: „jeden za wszystkich, wszyscy za jednego”. Państwo ma zagwarantować każdemu obywatelowi demokratyczne prawa i wolności oraz szczęśliwe życie materialne i kulturalne. Koreańczykom z Północy gwarantuje się równe prawa w każdej

⁶ *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+1, [dostęp: 20.02.2019].

⁷ S.-a. Kim, *Conception of Democracy and Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea*, Seoul 2008, s. 10.

⁸ *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+2, [dostęp: 20.02.2019].

dziedzinie życia państwowego i społecznego. Według artykułu 66. wszyscy obywatele, którzy ukończyli 17. rok życia, mają też prawo do głosowania oraz kandydowania w wyborach. Jest to niezależne od płci, rasy, zawodu, długości pobytu, posiadanego mienia, poziomu intelektualnego czy przynależności partyjnej. Obywatele mają również zagwarantowaną wolność słowa, druku, zgromadzeń, manifestacji i stowarzyszeń⁹. Wydaje się zatem, że regulacje te – poza akcentowaniem zasług i wybitnej roli Kim Il-sunga – nie odbiegają swoim brzmieniem od zapisów konstytucji państw realnie demokratycznych.

Funkcjonowanie podstawowych instytucji politycznych

Sytuacja podobnie wygląda w przypadku konstytucyjnych wytycznych dotyczących instytucji politycznych w tym kraju. Oficjalnie najważniejszym organem władzy w Korei Północnej jest wspomniane Najwyższe Zgromadzenie Ludowe. Jako parlament tradycyjnie sprawuje ono władzę ustawodawczą. Przewodniczącym jego Prezydium jest obecnie Kim Yong-nam, który nominalnie pełni funkcję głowy państwa i przez niektórych badaczy jest uważany za najważniejszą osobę w krajowym systemie politycznym po Kim Jong-unie¹⁰. Przez wielu autorów NZL postrzegane jest jednak tylko jako instytucja fasadowa, mająca stwarzać pozory demokracji. W rzeczywistości, znajduje się pod kontrolą innych organów władzy¹¹. W skład Zgromadzenia wchodzi 687 posłów wybranych w wyborach powszechnych, bezpośrednich, równych i tajnych. Kadencja trwa pięć lat, a nowe wybory na wniosek Prezydium odbywają się przed jej upływem. Artykuł 91. wymienia uprawnienia jakie posiada ta instytucja. Wśród najważniejszych znajdują się: zmiana konstytucji oraz uchwalanie i nowelizacja ustaw sektorowych. Zgromadzenie ustala też podstawowe kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa. Ponadto powoływało i odwoływało przewodniczącego oraz pozostałych członków Komisji Obrony Narodowej (KON)¹², która na kongresie PPK w maju 2016 r. została zastąpiona przez Komisję Spraw Państwowych (KSP)¹³. Posłowie wybierają też skład Prezydium NZL. Do kompetencji tej instytucji należy również wybór i odwoływanie prezesa Rady Ministrów oraz mianowanie wicepremiera, przewodniczących

⁹ Ibidem, /?rule+6, [dostęp: 21.02.2019].

¹⁰ J.-s. Lee, *FACTBOX – North Korea's Main Political Bodies and Power*, www.reuters.com/article/us-korea-north-assembly-factbox-idUSTRE5270FQ20090308?mod=related&channelName=worldNews, [dostęp: 18.02.2019].

¹¹ N. Levi, op. cit., s. 87.

¹² *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+7, [dostęp: 20.02.2019].

¹³ O. Pietrewicz, *Komisja według Kim Dzong Una. Żegnaj songun, witaj byungjin!*, www.polska-azja.pl/o-pietrewicz-komisja-wedlug-kim-dzong-una-zegnaj-songun-witaj-byungjin/, [dostęp: 14.02.2019].

komisji, ministrów i innych członków rządu z rekomendacji premiera. Zgromadzenie powołuje i odwołuje także Prokuratora Generalnego oraz Prezesa Sądu Centralnego. Planuje i zatwierdza również budżet państwa oraz wytyczne dotyczące rozwoju gospodarki, a także sporządza raporty na temat stanu ich realizacji. Samo z kolei odbiera raport na temat stanu prac Rady Ministrów i innych organów centralnych. Podejmuje także decyzje w sprawie ratyfikacji lub uchylecia przedstawionych mu traktatów¹⁴. Zgromadzenie powinno też mianować prezydenta Korei Północnej, jednak od 1998 r. stanowisko to jest zarezerwowane dla nieżyjącego Kim Il-sunga¹⁵.

Według artykułu 92., parlament obraduje na sesjach, które zwoływane są raz lub dwa razy w roku przez Prezydium. Sesje nadzwyczajne organizowane są z kolei, kiedy Prezydium uzna, że jest to konieczne z uwagi na okoliczności lub na wniosek ponad 1/3 ogólnej liczby posłów. Kworum Zgromadzenia wynosi 2/3 całego składu deputowanych. Artykuł 97. mówi, że instytucja ta przyjmuje ustawy i rozporządzenia oraz podejmuje stosowne decyzje. Przepisy te przyjmowane są za zgodą ponad połowy posłów obecnych na sali. Konstytucja może być zmieniona lub uzupełniona za zgodą ponad 2/3 ogólnej liczby posłów¹⁶. Chociaż jak ukazano, ustawa zasadnicza gwarantuje parlamentowi wiele istotnych uprawnień, to w rzeczywistości nie jest to instytucja niezależna od Partii Pracy Korei i organów rządowych. Należy bowiem zauważyć, że NZL nie krytykuje zgłaszanych tam projektów ustaw, nie zmienia ich ani nie odrzuca. Nie proponuje też alternatywnych wersji projektów¹⁷. Ponadto, następuje swego rodzaju przekazanie władzy do Prezydium, kiedy Zgromadzenie nie zbiera się na sesjach. Te z kolei – jak wspomniano – mają miejsce bardzo rzadko¹⁸. Wobec tego działalność NZL sprowadza się do doraźnego pełnienia funkcji organizacji zatwierdzającej jedynie decyzje polityczne, zlecone przez przywództwo partyjne lub inne organy państwowe¹⁹.

Konstytucja precyzuje również sposób działania oraz uprawnienia Prezydium NZL. W jego skład wchodzi: przewodniczący, zastępcy, sekretarz oraz pozostali członkowie. Zgodnie z artykułem 116., organ ten jest odpowiedzialny m.in. za zwoływanie posiedzeń NZL oraz

¹⁴ *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+7, [dostęp: 20.02.2019].

¹⁵ N. Levi, op. cit., s. 87-88.

¹⁶ *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+7, [dostęp: 20.02.2019].

¹⁷ U.S. Library of Congress, *Organization of the Government*, www.countrystudies.us/north-korea/59.html, [dostęp: 23.02.2019].

¹⁸ O. Hotham, *Elections Used to Keep Tabs on Whereabouts of Citizens*, www.nknews.org/2014/03/the-weird-weird-world-of-north-korean-elections, [dostęp: 22.02.2019].

¹⁹ U.S. Department of State, *Diplomacy in Action*, www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2004/41646.html, [dostęp: 24.02.2019].

rozpatrywanie i przyjmowanie ustaw w czasie, kiedy parlament nie zbiera się na sesjach. W takiej sytuacji Prezydium zajmuje się także ustalaniem planów gospodarczych państwa oraz sporządzaniem budżetu. Do jego obowiązków należy również interpretacja konstytucji i obowiązujących przepisów prawa, a także nadzór nad przestrzeganiem i wykonaniem ustaw przez organy państwa. Prezydium może też unieważniać decyzje i zarządzenia organów państwowych, kiedy są one sprzeczne z konstytucją, postanowieniami NZL, zarządzeniem przewodniczącego KSP lub postanowieniami tej Komisji. Prezydium może również zawiesić wykonywanie błędnych decyzji Lokalnych Zgromadzeń Ludowych (LZL) oraz ustanawiać lub znosić komisje i ministerstwa rządowe. Powołuje też i odwołuje wicepremiera, przewodniczących komisji rządowych, ministrów i innych członków rządu z rekomendacji premiera, gdy Zgromadzenie nie zbiera się na sesjach. Prezydium uchyla także umowy zawarte z innymi krajami oraz mianuje i odwołuje przedstawicieli dyplomatycznych do innych państw. Ponosi ono odpowiedzialność przed Zgromadzeniem²⁰. Widać jednak, że sporo uprawnień parlamentu w rzeczywistości staje się kompetencjami tego wąskiego grona.

Oprócz parlamentu, Korea Północna posiada także kolejną instytucję charakterystyczną dla systemów demokratycznych czyli Radę Ministrów. Poprawka do konstytucji z 1998 r. reaktywowała gabinet, który został zniesiony w 1972 roku²¹. Funkcjonowanie rządu opisuje sekcja piąta w rozdziale VI konstytucji. Zgodnie z artykułem 123., jest on najwyższym organem administracyjnym i wykonawczym. W jego skład wchodzi premier, wicepremierowie, przewodniczący komisji parlamentarnych, ministrowie oraz inne osoby, zgodnie z potrzebami. Kadencja gabinetu jest taka sama jak kadencja NZL. W artykule 125. wymienione są jego obowiązki i prawa. Należą do nich: ustalanie wielkości środków na realizację polityki państwa oraz uchwalenie, zmiana i uzupełnienie przepisów dotyczących administracji państwowej na podstawie konstytucji i ustaw. Rząd kieruje również pracami komisji i ministerstw oraz organów znajdujących się pod jego bezpośrednią kontrolą. Rada Ministrów może też tworzyć lub likwidować organy pracujące pod jej zwierzchnictwem. Sporządza również plan na rzecz rozwoju gospodarki i ustala środki na jego realizację. Rząd odpowiada też za organizowanie i wykonywanie prac m.in. w dziedzinie przemysłu, rolnictwa, budownictwa, transportu, telekomunikacji i poczty, handlu, edukacji, kultury, zdrowia publicznego, ochrony środowiska, turystyki i innych sektorów. Ustanawia ponadto środki w celu wzmocnienia systemu finansowego i bankowego. Nadzoruje też prace w zakresie utrzymania porządku w

²⁰ *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+11, [dostęp: 20.02.2019].

²¹ J.-s. Lee, op. cit., [dostęp: 18.02.2019].

administracji państwowej oraz zagwarantowania realizacji praw obywateli. Rząd odpowiada również za zawieranie umów z innymi państwami i rozwijanie współpracy międzynarodowej. Odbywa posiedzenia plenarne i spotkania wykonawcze. Na posiedzeniach plenarnych dyskutuje się i podejmuje decyzje w bieżących kwestiach dotyczących spraw administracyjnych oraz gospodarczych. Uczestniczą w nich wszyscy członkowie Rady Ministrów. Spotkania wykonawcze dotyczą natomiast spraw wyznaczonych na posiedzeniach plenarnych i uczestniczy w nich premier, wicepremier i inni członkowie rządu zaproszeni przez premiera. Gabinet ponosi odpowiedzialność przed NZL i jego prezydium²². Funkcję premiera sprawuje obecnie Pak Pong-ju²³.

Spore wpływy w tamtejszym systemie politycznym posiada Osobisty Sekretariat przywódcy. Zasiadają tam jego najbliżsi współpracownicy. Kim Jong-il znał członków swego Sekretariatu od czasów wczesnej młodości, co zapewniało spore zaufanie do nich. Wszystkie osoby należące do tego grona są też bezpośrednio związane z rodziną Kimów. Instytucja ta zajmuje się m.in. zabezpieczeniem finansów rodu. Członkowie Sekretariatu doradzają przywódcy, ale ostateczne decyzje są podejmowane w ramach innych organów politycznych. Można przywołać tutaj Komisję Spraw Państwowych, Komitet Centralny PPK czy Departament Organizacji i Przywództwa PPK²⁴.

Przejsie od Komisji Obrony Narodowej do Komisji Spraw Państwowych

Analizując system polityczny Korei Północnej należy zwłaszcza zwrócić uwagę na dawną Komisji Obrony Narodowej, której rola w minionych latach stawała się coraz bardziej znacząca. Jak wspomniano, w okresie rządów Kim Jong-una w jej miejsce utworzono Komisję Spraw Państwowych. Oficjalnie KON ponosiła odpowiedzialność przed parlamentem, jednak *de facto* stała się najwyższym organem władzy w tym kraju²⁵. Jej pierwotnym zadaniem była obrona monopolu władzy Kim Jong-ila, który sam kierował tą instytucją od 1987 do 1997 roku. Kontrolowała ona próby sprzeciwiania się władzy, czyli zabezpieczała stabilność systemu. Posiadała też własne ośrodki szkoleniowe kadr²⁶. Podczas zjazdu NZL we wrześniu 1998 r., Kim Jong-il został mianowany Generalnym Sekretarzem PPK i przewodniczącym KON.

²² *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+12, [dostęp: 20.02.2019].

²³ [b. a.], *Democratic People's Republic of Korea, Choe Go In Min Hoe Ui (Supreme People's Assembly)*, www.ipu.org/parline-e/reports/2085_E.html, [dostęp: 23.02.2019].

²⁴ N. Levi, op. cit., s. 76.

²⁵ J.-s. Lee, op. cit., [dostęp: 18.02.2019].

²⁶ N. Levi, op. cit., s. 83, 86.

Zmodyfikowano wtedy również artykuł 102. konstytucji, odnoszący się do tej instytucji. Od tego czasu do jej zadań nie należało już tylko zarządzanie i kontrola nad Koreańską Armią Ludową (KAL), ale nadzór nad wszystkimi pracami związanymi z obroną państwa. Jednocześnie stanowisko przewodniczącego KON stało się najwyższym w systemie północnokoreańskim²⁷. W kwietniu 2009 r. odbył się zjazd NZL, podczas którego zmieniono konstytucję na skutek czego pozycja tej instytucji stała się kluczowa²⁸. Zgodnie z artykułem 106., była ona najwyższym organem państwowym w zakresie obrony suwerenności kraju. Kadencja była taka sama, jak w przypadku NZL. W skład Komisji wchodziło osiem osób, w tym przewodniczący oraz dwóch wiceprzewodniczących. Poza przywódcą zasiadali w niej wysocy rangą przedstawiciele armii. Dawniej należał do niej m.in. wicemarszałek Jo Myong-rok, uważany za prawą rękę Kim Jong-ila²⁹.

Jej znaczenie wzrastało w czasach, kiedy władze chciały odwrócić uwagę od fatalnej sytuacji gospodarczej poprzez akcentowanie przesłania o budowaniu militarnej potęgi³⁰. Do czasu wprowadzenia wspomnianych zmian w 2009 r. pełniła ona jednak funkcję konsultatywną i nie podejmowała wiążących decyzji. W kolejnych latach pod jej zarządem znajdowały się wszelkie organizacje strzegące bezpieczeństwa oraz organizacje paramilitarne. Była ona zatem odpowiedzialna m.in. za nadzór nad żołnierzami oraz wybór najważniejszych oficjeli wojskowych, a także za projekty ekonomiczne i wojskowe dotyczące Korei Południowej. Komisji podporządkowanych było wiele instytucji m.in. Agencja Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwo Koreańskiej Armii Ludowej, Biuro Polityczne KAL, Biuro Operacyjne i Kontrwywiad KAL³¹. Artykuł 109. szczegółowo wyliczał uprawnienia i obowiązki Komisji. Miała ona kształtować politykę państwa w zakresie realizowania zasady dającej pierwszeństwo sprawom militarnym. Komisja przewodziła też siłom zbrojnym oraz nadzorowała stan wykonania rozkazów i poleceń jej przewodniczącego. Miała ona prawo unieważniać decyzje i zarządzenia, które były sprzeczne z decyzjami jej oraz przewodniczącego. Komisja mogła też ustanawiać lub likwidować centralne organy sektora obronnego³².

Sekcja druga w VI rozdziale konstytucji z 2013 r. dotyczyła przewodniczącego tej instytucji. Artykuł 100. stwierdzał jednoznacznie, że był on najwyższym rangą przywódcą KRLD. Funkcję tę sprawował wobec tego Kim Jong-un. Jego kadencja była taka sama jak

²⁷ Idem, *Kto rządzi w Korei Północnej?*, Warszawa 2014, s. 113-114.

²⁸ Idem, *System polityczny Korei...*, s. 83, 86.

²⁹ J.-s. Lee, op. cit., [dostęp: 18.02.2019].

³⁰ Ibidem.

³¹ N. Levi, *System polityczny Korei...*, s. 83-84.

³² *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, Pyongyang 2014, s. 23-24.

kadencja NZL. Był on także naczelnym dowódcą wszystkich krajowych sił zbrojnych. Artykuł 103. wyliczał uprawnienia przysługujące mu z racji piastowania tego stanowiska. Przewodniczący zarządzał wszystkimi sprawami państwa oraz kierował pracami Komisji. Powoływał też i odwoływał kadry wysokiego szczebla w sektorze obronnym. Ponadto ratyfikował lub uchylał traktaty zawierane z innymi państwami. Miał też prawo łaski oraz mógł wprowadzać stan wyjątkowy, stan wojenny lub zarządzić mobilizację. Artykuł 105. mówił natomiast, że podobnie jak cała Komisja, przewodniczący był odpowiedzialny przed Najwyższym Zgromadzeniem Ludowym³³.

Po wspomnianych modyfikacjach z maja 2016 r. i przemianie Komisji Obrony Narodowej w Komisję Spraw Państwowych analitycy odebrali to jako znak odchodzenia od absolutnego priorytetu kwestii militarnych. Zdaniem Oskara Pietrewicza kończyło to okres polityki *Songun*. Do konstytucji zostały wprowadzone niezbędne zmiany i to KSP została nazwana: „najwyższym organem państwowym”. Przewodzącą Komisji, czyli Kim Jong-una określono natomiast: „naczelnym przywódcą Republiki”. W skład KSP weszło 12 osób, w tym oczywiście Kim Jong-un oraz trzech wiceprzewodniczący: Hwang Pyong-so (wicemarszałek, dyrektor Generalnego Biura Politycznego Koreańskiej Armii Ludowej), Pak Pong-ju (premier) oraz Choe Ryong-hae (dyrektor Departamentu Organizacji Pracowniczych i Społecznych Partii Pracy Korei). W skład Komisji weszli też: Kim Ki-nam (dyrektor Departamentu Propagandy i Agitacji PPK), Pak Yong-sik (generał i minister ludowych sił zbrojnych), Ri Su-yong (dyrektor Departamentu Spraw Międzynarodowych PPK), Ri Man-gon (dyrektor Departamentu Przemysłu Maszyn Budowlanych PPK), Kim Yong-chol (dyrektor Departamentu Zjednoczonego Frontu PPK), Kim Won-hong (generał i minister bezpieczeństwa państwowego), Choe Pu-il (generał i minister bezpieczeństwa ludowego) oraz Ri Yong-ho (minister spraw zagranicznych)³⁴. W porównaniu do Komisji Obrony Narodowej, KSP odróżnia to, że należy do niej więcej hierarchów powiązanych z Partią Pracy Korei oraz rządem, a zmniejszył się udział osób reprezentujących armię. Takie działania wpisywały się w politykę Kim Jong-una, polegającą na odchodzeniu od nadmiernej roli przedstawicieli Koreańskiej Armii Ludowej³⁵. Kompetencje KSP także miały mieć szerszy zakres w stosunku do obszarów nadzorowanych przez poprzednią instytucję. Rozdział 109. konstytucji z 2016 r. wymienia uprawnienia i obowiązki Komisji Spraw Państwowych. Znajduje się wśród nich procedowanie i decydowanie o ważnych sprawach polityki Korei Północnej, w tym dotyczących umacniania

³³Ibidem, s. 22-23.

³⁴ O. Pietrewicz, op. cit., [dostęp: 14.02.2019].

³⁵ Ibidem, [dostęp: 14.02.2019].

obronności. Instytucja ta sprawuje też nadzór nad wypełnianiem poleceń przewodniczącego KSP oraz decyzji i dyrektyw Komisji, jak też podejmuje środki w celu ich wypełnienia. Może ponadto uchylać decyzje i dyrektywy organów państwowych, które są sprzeczne z poleceniami jej przewodniczącego oraz decyzjami i dyrektywami Komisji³⁶. Miała ona też w dalszym ciągu sprawować nadzór nad armią oraz służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne³⁷.

Armia nadal pełni jednak bardzo istotną rolę w tamtejszym systemie politycznym. Wielu jej dowódców jest członkami kluczowych organów władzy państwowej. Wysocy rangą wojskowi północnokoreańscy pełnią też istotną rolę w ramach PPK³⁸. Należy przypomnieć, że pierwotną organizacją polityczną Korei Północnej była właśnie Koreańska Armia Ludowa. Kim Il-sung budował system polityczny we współpracy z kombatantami, z którymi wcześniej walczył przeciw Japończykom. Od lat 50-tych XX w. w strukturach wojska kształtowały się komitety partyjne. Partia kierowała też wojskiem w czasie wojny koreańskiej. Rozumiejąc znaczenie armii dla krajowej polityki już w 1974 r. Kim Jong-il tak zorganizował Departament Organizacji i Przywództwa, by zapewnić sobie większą władzę nie tylko w organizacjach partyjnych, ale też decydować o obsadzie personalnej w wojsku. Utworzył również Departament Informacji w armii, co zapewniało mu pełen przegląd sytuacji, która tam panowała³⁹. Po zmianach politycznych jakie nastąpiły w krajach europejskich na początku lat 90-tych XX w., Kim Jong-il rozpoczął wdrażanie nowej koncepcji. Uważał on, że europejskie armie nie potrafiły utrzymać bezpieczeństwa. Było to początkiem idei *Songun* mającej na celu umacnianie roli armii⁴⁰. Po upadku bloku radzieckiego Kim Jong-il obawiał się, że Korea Północna może stać się celem państw kapitalistycznych⁴¹. Do połowy lat 90-tych XX w., podkreślał jednak, że to przywódca, partia oraz społeczeństwo są podstawą tamtejszego systemu. W kolejnych latach coraz bardziej eksponowano rolę wojska. Po ograniczeniu wsparcia ze strony Rosji i Chin – skutek czego pogorszyła się sytuacja gospodarcza kraju – to właśnie armia zapewniała stabilność reżimu i miała służyć umacnianiu pozycji negocjacyjnej na arenie międzynarodowej⁴². Naturalne było zatem wspomniane wcześniej zatwierdzenie Kim Jong-ila jako przewodniczącego Komisji Obrony Narodowej i uznanie tego stanowisko za

³⁶ *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+10, [dostęp: 20.02.2019].

³⁷ *Ibidem*, [dostęp: 20.02.2019].

³⁸ U.S. Library of Congress, *Government*, op. cit., [dostęp: 23.02.2019].

³⁹ N. Levi, *System polityczny Korei...*, s. 77-79.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 52.

⁴¹ *Ibidem*, s. 79.

⁴² *Ibidem*, s. 80-81.

najważniejszy urząd w państwie⁴³. Znakomicie potrafił on zapewnić sobie lojalność funkcjonariuszy najwyższego szczebla. Zauważył przy tym, że kluczowe dla jego pozycji stało się nie poparcie szeregów partyjnych, a właśnie wojska. Stąd też nadrzędną jego funkcją nie było już przewodzenie PPK, a stanie na czele KON⁴⁴. Zdaniem Waldemara Jana Dziaka oraz Krzysztofa Sajewskiego, chociaż w KRLD ma miejsce tak znaczący kult armii, to dowódcy wojskowi są jednak całkowicie podlegli i uzależnieni od rodziny Kimów⁴⁵.

Wojsko było i nadal jest bardzo mocno powiązane z partią rządzącą. Spośród departamentów rządowych aż pięć odnosiło się do wojskowości, jak np. Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego⁴⁶. Ministerstwo Koreańskiej Armii Ludowej nie podlegało pod gabinet, ale było aparatem podległym KON⁴⁷. Najważniejszą instytucją w jego ramach jest Biuro Polityczne KAL. Do jego zadań należy m.in. rozpowszechnianie informacji na temat działań przywódców Korei Północnej na gruncie wojskowym. Powstało ono w sierpniu 1977 r., kiedy Kim Il-sung uznał, że należy upolitycznić armię i utworzyć w tym celu instytucję polityczno-wojskową. Od 2014 r. funkcję dyrektora BP KAL pełnił Choe Ryong-hae⁴⁸. Jest ono także odpowiedzialne za indoktrynację ideologiczną oraz sprawowanie kontroli politycznej we wszystkich strukturach sił zbrojnych. Znajdują się w nim dwa wydziały: pierwszy zajmujący się sprawami organizacji i przywództwa oraz drugi – ds. propagandy i agitacji. Dyrektor tego Biura jest jedną z najważniejszych postaci w KAL i pozostaje w stałym kontakcie z Departamentem Organizacji i Przywództwa PPK. Biuro to zajmuje się także kontrolowaniem postawy ideologicznej ważniejszych przedstawicieli armii, dlatego jego dyrektorzy są ściśle powiązani z kierownictwem Ministerstwa KAL, KSP oraz PPK. Władze Biura składają sprawozdania bezpośrednio przywódcy⁴⁹.

Znaczenie armii potwierdza fakt, że liczy ona około 1,2 mln żołnierzy, a liczba rezerwistów szacowana jest na około 5 mln, co stanowi ponad 1/5 ludności. Nakłady na nią pochłaniają według różnych źródeł od 25 do 40 proc. budżetu. Zgodnie z artykułem 59. konstytucji, jej zadaniem jest obrona interesów klasy robotniczej i systemu socjalistycznego oraz dbałość o wolność, niezależność i pokój w ojczyźnie⁵⁰. Analitycy polityki koreańskiej

⁴³ U.S. Department of State, op. cit., [dostęp: 24.02.2019].

⁴⁴ A. Scobell, *Kim Jong Il and North Korea: The Leader and the System*, Carlisle 2006, s. 24-25.

⁴⁵ W. J. Dziak, K. Sajewski, *Korea Północna. Wewnętrzne wektory trwania*, Warszawa 2016, s. 142-143.

⁴⁶ N. Levi, *System polityczny Korei...*, s. 77-78.

⁴⁷ J.-s. Lee, op. cit., [dostęp: 18.02.2019].

⁴⁸ N. Levi, *Kto rządzi w Korei...*, s. 141.

⁴⁹ Idem, *System polityczny Korei...*, s. 82.

⁵⁰ Ibidem, s. 77-78.

uważają jednak, że nadal wojsko służy partii i jest jej podległe⁵¹. Opisując funkcjonowanie systemu politycznego Korei Północnej trzeba również uwzględnić rolę służb bezpieczeństwa. Od 1973 r. tajna policja – *kukka chongji powibu* – jest niezależną instytucją, która ma stać na straży stabilności systemu. Jej agenci znajdują się w rządzie, strukturach partyjnych oraz organizacjach masowych. Zapewnia to zatem wczesne wykrywanie wszelkich pojawiających się frakcji, które mogłyby być nieprzychylnie władzom. Służby te kontrolują też obozy koncentracyjne oraz decydują o przynależności klasowej obywateli⁵². Choć armia i służby bezpieczeństwa nadal pełnią ważną funkcję w systemie politycznym KRLD, to w epoce rządów Kim Jong-una ponownie zauważalne jest jednak umacnianie wpływów przedstawicieli PPK kosztem hierarchów wojskowych. Ma to też związek z tym, że rozwój zdolności militarnych Korei Północnej osiągnął zadowalający dla władz w Pjongjang poziom i kluczowe stały się działania mające na celu rozwój ekonomiczny kraju. Zdaniem niektórych badaczy, taka zmiana mogłaby też wiązać się z otwarciem tego kraju na świat, a dzięki temu wzrostem świadomości politycznej mieszkańców i podejmowaniem przez nich większej aktywności obywatelskiej.

Samorządy – szansa na rozwój społeczeństwa obywatelskiego?

Pomimo zauważalnej centralizacji władzy, wielkiej roli przywódcy, dominacji jednej partii i sporego wpływu armii na funkcjonowanie tamtejszego systemu politycznego, działają tam wzorem państw demokratycznych również struktury samorządu terytorialnego. Sekcja szósta rozdziału VI konstytucji dotyczy funkcjonowania Lokalnych Zgromadzeń Ludowych. Zgodnie z zapisami ustawy zasadniczej wybory do nich odbywają się co cztery lata, a liczba wyznaczonych reprezentantów z danej jednostki administracyjnej jest zależna od wielkości mieszkającej tam populacji. Według doniesień uciekinierów z Korei Północnej, większość osób zasiadających w tych zgromadzeniach to robotnicy, rolnicy lub urzędnicy. Mają oni pewną władzę i swobodę działania, ale ich uprawnienia są mocno ograniczone⁵³. Według artykułu 137., organy samorządu w Korei Północnej mają strukturę trzystopniową. Osoby do tych zgromadzeń powinny być wybierane w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich oraz tajnych. Artykuł 140. wylicza obowiązki i uprawnienia tych organów. Wśród nich można wymienić m.in. omawianie i zatwierdzanie lokalnych planów rozwoju gospodarki oraz tworzenie raportów dotyczących ich realizacji. Organy te uchwalają też lokalne budżety i

⁵¹ Ibidem, s. 80-81.

⁵² Ibidem, s. 86-87.

⁵³ S.-h. Kim, *NK to Hold Local Election Next Month*, www.dailynk.com/english/m/read.php?num=13264&catId=nk01700, [dostęp: 27.02.2019].

sporządzają sprawozdania ukazujące ich wykonanie. Mają również prawo wybierać oraz odwoływać sędziów i asesorów sądowych na danym szczeblu⁵⁴.

Sekcja siódma VI rozdziału konstytucji opisuje funkcjonowanie Lokalnych Komitetów Ludowych (LKL). Według artykułu 145., sprawują one władzę na szczeblu lokalnym, kiedy omówione powyżej Lokalne Zgromadzenia Ludowe na odpowiednim poziomie nie mogą odbyć sesji. Pełnią też rolę organów administracyjnych i wykonawczych władzy lokalnej na odpowiadającym im szczeblu. Ich struktura oraz kadencja są takie same jak w przypadku LZL. Do uprawnień tych organów należy wykonywanie decyzji i zarządzeń Lokalnych Zgromadzeń Ludowych oraz Komitetów Ludowych wyższego szczebla, jak również poleceń władz centralnych, takich jak: NZL, KSP oraz jej przewodniczącego. Instytucje te zajmują się także organizowaniem i wykonaniem wszystkich prac administracyjnych na danym obszarze. Opracowują ponadto lokalne budżety i planują środki na ich wykonanie. Działają także w celu utrzymania porządku publicznego, ochrony mienia, jak też interesów państwowych i społecznych oraz na rzecz zagwarantowania praw obywateli na danym obszarze. Czuwają również nad przeprowadzeniem inspekcji i kontroli, których celem jest ustanowienie porządku w administracji państwowej na danym obszarze. Spotkania wykonawcze w ramach tych organów dotyczą spraw przekazanych przez ich posiedzenia plenarne. Komitety Ludowe podporządkowane są LKL z wyższych poziomów, Radzie Ministrów oraz prezydium NZL⁵⁵. Można zatem przyjąć, że samorządy te raczej mają jedynie za zadanie wspierać realizację zadań odgórnie zleconych przez przedstawicieli Partii Pracy Korei oraz organów administracji rządowej, niż mogłyby one stanowić zaczątek rzeczywiście niezależnej oddolnej działalności politycznej obywateli.

Podsumowanie

Przedstawione powyżej rozważania wskazują, że chociaż według konstytucji w systemie politycznym Korei Północnej funkcjonują instytucje takie jak rząd i parlament, to w rzeczywistości ustrój ten daleki jest od standardów demokratycznych. W strukturach władzy nadal zauważalny jest tam znaczący wpływ przedstawicieli armii. Z kolei parlament podporządkowany jest innym instytucjom państwowym, podobnie jak Rada Ministrów, która pełni raczej funkcję konsultacyjną. Wydaje się zatem, że instytucje te podobnie jak i władze lokalne mają jedynie pomagać w sprawowaniu i umacnianiu władzy wodza oraz powiązanych

⁵⁴ *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+13, [dostęp: 20.02.2019].

⁵⁵ *Ibidem*, [/?rule+14](http://www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+14), [dostęp: 20.02.2019].

z nim i podległych mu elit partyjnych oraz wojskowych. Nie są to jednak podmioty niezależne mogące realnie wpływać na politykę Korei Północnej i wymuszać realizację swoich postulatów. Dodatkowo, nawet formalnie, to przywódcy przypisana jest niekwestionowana najwyższa pozycja zapewniająca pełnię niekontrolowanej władzy, ze względu na mnogość kluczowych stanowisk w aparacie państwowym, które są przez niego zajmowane. Ponadto jego władza umacniania jest przez członków rodziny, także pełniących wiele istotnych funkcji w administracji państwowej. Wszechobecna propaganda nadal umacnia z kolei wśród obywateli przekonanie o konieczności wykazywania wdzięczności i poddaństwa wobec dynastii Kimów. Przejawem tego jest chociażby zawarta w tekście konstytucji gloryfikacja Kim Il-sunga, co jest zjawiskiem unikatowym w skali światowej. Wobec tak znaczącego akcentowania roli jednostki w budowaniu historii kraju, wszelkie próby podważania słuszności i nieograniczoności rządów jego potomków, mogłyby być postrzegane nie tyle jako chęć demokratyzacji życia politycznego i samorządności obywateli, co zdrada narodowych przekonań. Taki stan rzeczy pomimo wzniosłych konstytucyjnych zapisów, może zatem utrudniać w najbliższych latach demokratyczne zmiany systemu politycznego Korei Północnej.

Bibliografia

1. Dziak W. J., Sajewski K., *Korea Północna. Wewnętrzne wektory trwania*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2016.
2. Hotham O., *Elections Used to Keep Tabs on Whereabouts of Citizens*, www.nknews.org/2014/03/the-weird-weird-world-of-north-korean-elections.
3. Kim S.-a., *Conception of Democracy and Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea*, Korea Institute for National Unification, Seoul 2008.
4. Kim S.-h., *NK to Hold Local Election Next Month*, www.dailynk.com/english/m/read.php?num=13264&cataId=nk01700.
5. Lee J.-s., *FACTBOX – North Korea's Main Political Bodies and Power*, www.reuters.com/article/us-korea-north-assembly-factbox-idUSTRE5270FQ20090308?mod=related&channelName=worldNews.
6. Levi N., *Kto rządzi w Korei Północnej?*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2014.
7. Levi N., *System polityczny Korei Północnej. Aspekty kulturowe*, Wydawnictwo Askon, Warszawa 2013.

8. Pietrewicz O., *Komisja według Kim Dzong Una. Żegnaj songun, witaj byungjin!*, www.polska-azja.pl/o-pietrewicz-komisja-wedlug-kim-dzong-una-zegnaj-songun-witaj-byungjin.
9. Scobell A., *Kim Jong Il and North Korea: The Leader and the System*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College Commandant, Carlisle 2006.
10. *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, Pyongyang 2014.
11. *Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea*, www.naenara.com.kp/en/politics/?rule+1.
12. U.S. Department of State, *Diplomacy in Action*, www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2004/41646.html.
13. U.S. Library of Congress, *Organization of the Government*, www.countrystudies.us/north-korea/59.html.
14. U.S. Library of Congress, *Government*, www.countrystudies.us/north-korea/55.html.
15. [b. a.], *Democratic People's Republic of Korea, Choe Go In Min Hoe Ui (Supreme People's Assembly)*, www.ipu.org/parline-e/reports/2085_E.html.